

Prof. Dr. Jusuf BAJRAKTARI, Prishtinë

FIGURA E SKËNDERBEUT NË HISTORIOGRAFINË E KOSOVËS*

Simpoziumi ndërkombëtar që po mbahet sot në Prishtinë nën patronatin e Presidentit të Kosovës Dr. Ibrahim Rugova e që po i kushtohet *600-vjetorit të lindjes së Gjergj Kastriotit – Skënderbeut dhe epokës së tij*, është përpjekja e parë nder aktivitetet që do të organizohen për ta shënuar e riafirmuar, për të

hedhur dritë e për ta bërë më të njohur dhe më të afërt për brezat e sotme dhe të ardhshëm veprën madhore të Skënderbeut dhe bashkëluftëtarëve të tij. Vepër kjo që shërbeu si frymëzim për të gjitha gjeneratat në luftërat, përpjekjet dhe lëvizjet e shumta çlirimtare që bëri populli shqiptar gjatë shekujve.

Edhe pse kanë kaluar 600 vjet nga lindja e Heroit tonë Kombëtar Gjergj Kastriotit –Skënderbeut, jeta, vepra dhe mesazhet që dalin nga ajo janë të freskëta, ato ishin dhe janë aktuale edhe sot e gjithë ditën dhe janë frymëzim i përhershëm për të gjitha gjeneratat dhe të gjithë shqiptarët.

Me këtë rast do të dëshironim që në këtë përvjetor të shënim të lindjes së Heroit tonë Kombëtar, historiografia, letërsia, arti e publicistika shqiptare të begatohen edhe më shumë jo vetëm me artikuj, punime, simpoziume dhe konferenca shkencore por edhe me

* Kumtesë e mbajtur në Simpoziumin Shkencor “Gjergj Kastrioti Skënderbeu dhe epoka e tij”, Prishtinë 21 nëntor 2005.

botime të veçanta monografike si në Prishtinë, Shkup, ashtu edhe në Tiranë e diasporë.

Në këtë vit (2005) populli shqiptar dhe popuj të tjerë po përkujtojnë Heroin tonë të lavdishëm Gjergj Kastriotin –Skënderbeun si një nga figurat më të ndritura të historisë mijëvjeçare të shqiptarëve por edhe të evropianëve. Po përkujtojmë një epokë të tërë që mban me të drejtë emrin e tij, në të cilën populli shqiptar nën udhëheqjen e Skënderbeut luftoi për mbrojtjen e tokës, lirisë, pavarësisë e të kulturës së vet, duke u bërë kështu një digë e fortë për të ndalur vërshimet shkatërruese të invazionit, të sulltanëve osmanë që vinte në rrezik fatet e qytetërimit evropian në përgjithësi dhe të atij shqiptar në veçanti. Koha në të cilën jetoi dhe veproi Gjergj Kastrioti-Skënderbeu është koha e krijimit, e ekzistimit dhe e luftërave të pandërprera të popullit shqiptar për liri e pavarësi kombëtare. Është koha e përpjekjeve të mëdha të princërve dhe e popullit në përgjithësi për bashkim e mëvetësi që u bë dhe mbeti frymëzim në të gjitha luftërat e mëvonshme çlirimtare.

Lëvizja çlirimtare në kohën e Skënderbeut karakterizohet si lëvizje dhe si qëndresë e armatosur e popullit shqiptar kundër fuqisë më të madhe politike dhe ushtarake të asaj kohe. Kjo qëndresë e ngritur në një shkallë e cilësi të lartë të bashkërenditjes së detyrave të gjithë parisë shqiptare të kohës u avancua në qëndresë të përgjithshme popullore. Vetëm forca organizuese, monolitizmi në mendim dhe veprim, nën udhëheqjen e Skënderbeut patën mundësi t'u bëjnë ballë invaduesve osmanë në kohën kur ata ishin në kulmin e ekspansionizmit.

Edhe pas vdekjes së Skënderbeut lufta e shqiptarëve për liri e pavarësi kundër Perandorisë Osmane vazhdoi më tej. Figura emblematike e Heroit tonë Kombëtar shkonte gjithnjë duke u ngritur në pedestalin më të lartë si frymëzim për qëndresë antiosmane.

Emblema e Kastriotëve dhe flamuri me të cilin luftoi Skënderbeu gjithashtu u bënë simbol jo vetëm i bashkimit politik dhe ushtarak por edhe frymëzim për luftë çlirimtare. Ato vazhduan të ishin dhe janë simbole të kombit shqiptar kudo në botë.

Si në Kosovë, Shqipëri, dhe në qendrat tjera të banuara me shqiptarë por, edhe në qendrat me përmasa ndërkombëtare, në këtë vit të shënuar po festohet jubileu i *600 vjetorit* të lindjes së heroit kombëtar shqiptar Gjergj Kastrioti- Skënderbeut.

Figura historike dhe luftarake e Gjergj Kastriotit-Skënderbeut zë vend të rëndësishëm si në historiografinë shqiptare përgjithësisht

ashtu edhe në atë kosovare veçanërisht. Kjo figurë grandioze është trajtuar edhe në historiografinë Ballkanike, Evropiane dhe më gjerë. Lëvizjet Çlirimtare Shqiptare në epokën e Gjergj Kastriotit - Skënderbeut ishin periudhë e lavdishme e historisë së mesjetës, por edhe e lëvizjeve të tjera.

Që të mund të ndriçohet epoka skenderbejane, vetvetiu imponohet njohja e gjithanshme e rrethanave dhe situatave në të cilat jetoi dhe veproi Gjergj Kastrioti. Vepra voluminoze e Marin Barletit, me të cilën zë fill edhe historiografia shqiptare për Skënderbeun (hartuar latinisht me titull: *Historia de vita et rebus qestes Scanderbegi...Epirotarum Principis*”, është botuar në Romë midis viteve 1508-1510.

Kah mesi i shek. XVI trojet shqiptare përfundimisht kishin rënë nën zgjedhën osmane. Qytetet dhe fshatrat e vendit me ekonominë e tyre dikur të zhvilluar ishin shndërruar në gërmadha nga vala shkatërrimtare osmane. Një pjesë e aristokracisë shqiptare, kishin mërguar në dhe të huaj, siç janë të njohura shpërnguljet e mëdha, pas vdekjes së Skënderbeut, në Itali. Në këtë periudhë, Perandoria Osmane përpiqej ta shuante me çdo kusht emrin e heroit të madh dhe kujtimin për fitoret e tij.

Për veprën e trimit legjendar, nuk u shkrua shumë. Por, edhe ajo që u shkrua u botua jashtë trojeve shqiptare, kryesisht në gjuhë të huaja. Me fillimin e Rilindjes Kombëtare Shqiptare, temat për Skënderbeun u bënë subjekt i trajtimit të veprave të gjinive dhe autorëve të ndryshëm.

Pas shpalljes së Pavarësisë së Shqipërisë, bëhet kthesë pozitive në historiografinë shqiptare në trajtimin e figurës së Gjergj Kastriotit – Skënderbeut dhe epokës së tij.

Kronologjikisht, prania e figurës së Skënderbeut në historiografinë e Kosovë zë fill me veprën e kryepeshkopit, Pjetër Bogdani “*Cuneus prophetarum*” (“Çeta e profetëve”), botuar në Padovë më 1685. Dy shekuj më vonë, Shtjefen Gjeçovi tregon interes te veçantë për figurën e Skënderbeut, dhe mblodhi në rrethet e Kurbinit dhe të Krujës 16 tregime popullore që shënojnë mbledhjen e parë të rëndësishme të gojëdhënave për Gjergj Kastriotin - Skënderbeun.

Përpjekjet e çmuara të Pjetër Bogdanit dhe Shtjefen Gjeçovit, i vazhdoi më tej profesor Ali Hadri. Ai duke u mbështetur në metodologjinë e shkencore gjatë studimeve të tij për Skënderbeun vuri bazat e historiografisë kosovare.

Profesor Hadri qysh në vitet e 60-ta të shekullit të kaluar, në bashkautorësi me Milan Perkajn hartoi doracakun "Pasqyrë e Historisë Nacionale Shqiptare" që për rrethanat e asaj kohe ishte edhe një hap drejt njohjes së historisë së popullit shqiptar përgjithësisht e të historisë së Skënderbeut veçanërisht.

Interesimet e profesor Ali Hadrit bëheshin gjithnjë e më të mëdha për figurën e Skënderbeut. Ai botoi edhe punime me rëndësi të madhe shkencore siç janë: Rëndësia historike e lëvizjes çlirimtare në epokën e Gjergj Kastriotit- Skënderbeut (e cila u lexua si referati kryesor në simpoziumin për 500 vjetorin e vdekjes së Skënderbeut), pastaj prezantohet me punimin "Pasqyrë e lëvizjes çlirimtare shqiptare n' epokën e Gjergj Kastriotit- Skënderbeut (1443-1468), të cilën e ndau në tri faza: Faza e parë e lëvizjes çlirimtare n' epokën e Gjergj Kastriotit- Skënderbeut (1448- 1450); Faza e dytë e lëvizjes çlirimtare n' epokën e Gjergj Kastriotit- Skënderbeut (1451-1461) dhe Faza e tretë e cila i përfshin vitet 1462- 1468.

Padyshim se një kthesë të rëndësishme në historiografinë kosovare paraqet mbajtja e Simpoziumit Shkencor kushtuar 500-vjetorit të vdekjes së Skënderbeut, që u mbajt në Prishtinë, në maj të vitit 1968. Ky fakt ilustron edhe me një dokument të kohës në të cilin Kuvendi i atëhershëm i Kosovës nëpërmjet të një letre që e nënshkruan kryetari i këtij Kuvendi në mes tjerash vlerëson se: "*Skënderbeu është një personalitet historik, rëndësia e të cilit kalon kufijtë nacional të shqiptarëve sepse roli i tij është i njohur në luftën kundër zaptuesve turq për mbrojtjen e lirisë së Popullit Shqiptar dhe popujve tjerë të Ballkanit*".

Simpoziumi në fjalë pati jehonë të madhe si tek intelektualët, po ashtu edhe tek mbarë populli shqiptar në Kosovë dhe në trojet tjera shqiptare ku jetonin ata. Në këtë eveniment të madh shkencor u paraqitën mase 43 kumtesa, të cilat nga aspekti i trajtimit shkencor prezantuan vlera të pakontestueshme dhe për nga përmasat kishte karakter ndërkombëtar.

Në kuadrin e përgjithshëm të interesit për temat historike, për të njohur më mirë të kaluarën e vendit, e për të mbajtur gjallë frymën luftarake patriotike, edhe autorët shqiptar nga Kosova dhe trojet tjera shqiptare në ish- Jugosllavi, e pasqyruan atë nga pozita të reja shkencore ku figura e heroit prezantohet e lidhur ngushtë me ndjenjat, mendimet dhe hulumtimet e reja shkencore.

Me rastin e 500 vjetorit të vdekjes së Skënderbeut, dolën gjithashtu edhe një varg shkrimesh të cilat trajtonin epokën e

lavdishme të heroit legjendar. Kështu revista shkencore "Përparimi" në shkurt të vitit 1968 nxori numrin jubilar me punime për jetën, luftërat dhe epokën e Skënderbeut. Në këtë revistë, me punimet e tyre kontribuan Prof. Dr. Ali Hadri; Dr. Skënder Rizaj e autorë të tjerë.

Mund të thuhet se profesor Hadri me shkrimet e tij ndër shtyllat kryesore të historiografisë kosovare çmon periudhën skënderbejane. Këtyre çështjeve profesor Hadri iu kthehet e rikthehet edhe me vonë me një erudicion edhe më të pasur dhe më të begat me të dhëna të shumta shkencore.

Duke marr parasysh kontributin e madh që akademik Ali Hadri ka dhënë në fushën e historisë, e veçanërisht për kohën skënderbejane, Këshilli Organizues për shënimin e 600 - vjetorit të lindjes së Gjergj Kastriotit-Skënderbeut në shenjë mirënjohje dhe respekti për të rikujtuar dhe vlerësuar punën e tij, do të botojë një përmbledhje punimesh të Ali Hadrit kushtuar Gjergj Kastriotit-Skënderbeut.

Vlera të veçanta në historiografinë e Kosovës për epokën e Gjergj Kastriotit-Skënderbeut kanë edhe një varg veprash dhe punimesh shkencore që u botuan pas viteve të 80-ta, ku figura e heroit tonë pati një trajtim të bollshëm dhe të gjerë.

Një vend të rëndësishëm në historiografinë skënderbejane në Kosovë gjatë viteve të 80-ta dhe fillimeve të viteve të 90-ta zë edhe vepra e Dr. Flamur Hadrit e titulluar "Gjergj Kastrioti- Skënderbeu dhe epoka e tij në historiografinë shqiptare", botuar në Prishtinë më 1987. Në këtë vepër bëhet një analizë shkencore kushtuar Gjergj Kastriotit-Skënderbeut, që nga Marin Barleti, pastaj vazhdon me studimet e bëra gjatë Rilindjes Kombëtare Shqiptare, si dhe pas Luftës së Dytë Botërore.

Nga po i njëjti autor kemi edhe monografinë "Gjergj Kastrioti-Skënderbeu" botuar më 1995, në të cilën vepër autori na ofron të dhëna me mjaft interes për Skënderbeun, duke filluar që nga origjina dhe fëmijëria e tij, luftërat e lavdishme kundër Perandorisë Osmane, pastaj për shtetin dhe shoqërinë shqiptare në kohën e Skënderbeut, si dhe për marrëdhëniet e shtetit të Skënderbeut me Evropën.

Shkrimet për jetën dhe veprën e Skënderbeut vazhdojnë edhe pas viteve të 90-ta, për të vazhduar edhe në shekullin e ri - XXI. Më 2001, Dr. Ymer Jaka botoi veprën "Skënderbeu në historiografinë frënge", ndërsa Dr. Jahja Drançolli botoi veprën "Shteti mesjetar i Gjergj Kastriotit-Skënderbeut". Sa i përket punimeve të botuara në revistat shkencore gjatë viteve në fjalë, kontributi i studiuesve për të ndriçuar figurën e Skënderbeut është i madh.

Gjatë kësaj kohe, figura e Skënderbeut dhe luftërat heroike të udhëhequra prej tij u bënë temë trajtimi në shumë tubime dhe tribuna shkencore. Kështu Kuvendi Komunal i Gjakovës organizoi më 17. I .2002 tribunën shkencore “Gjergj Kastrioti-Skënderbeu”, kushtuar 534 vjetorit të vdekjes së Skënderbeut.

Tani kur po shënojmë 600 - vjetorin e lindjes së tij, historiografia skënderbejane u pasurua dhe po pasurohet me vepra të reja shkencore. Këto të dhëna e vepra të autorëve të ndryshëm dëshmojnë për natyrën poliedrike, vlerat e larta morale njerëzore që ka zotëruar personaliteti historik i kësaj figure madhore.

Zonja dhe zotërinj,

Nga sa u tha më lartë, mund të përfundohet se historiografia kosovare, e mbështetur në burime dokumentare e shkencore, e pasuroi shumë mozaikun e njohurive të epokës së Skënderbeut, duke nxjerrë në dritë të dhëna të reja, duke shënuar ngjarje të rëndësishme, duke i karakterizuar në frymën e patriotizmit liridashës karakterin dhe rëndësinë e kësaj qëndrese, dhe Skënderbeun si figurë të madhe historike në luftërat e drejta për liri dhe pavarësi.

Intonimi i Himnit Kombëtar